

Էրագրայտ վերաբերեալ համակ կամ որ
և իցե գրութիւն իմրագրեալ ճշգրտե-
լին պիտի ուղղուի . և ճանշու ծախ-
քն ալ ղրկուիմ իրաւ ե:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Գաղղիոյ եւ Ռուսիոյ համաձայնութիւնն Միջերկրեան խնդրոյն նկատմամբ հաստատութիւն դուռ, եւ ուրախ ենք որ այս համաձայնութիւնը ոչ միայն խաղաղութեան նպատաւոր է, այլ եւ ամեն շահերու ալ գոհացուցիչ պիտի ըլլայ. քանզի Օսմանեան կայսրութեան ամբողջութիւնը կտապահովէ, արեւելեան քրիստոնէից իրաւունքը կը պաշտպանէ եւ ներկայ դժուարութեանց ալ բարձումը կը դիւրացնէ: Ժամանակէ մ'ի վեր Ռուսիոյ եւ Ֆրանսիոյ դաշնակցութեան զրոյցները լրագրաց էջերուն մէջ բաւական տեղ կը բռնէին, եւ որովհետեւ եթէ այնպիսի դաշնակցութիւն մը կ'ենար, Գաղղիոյ դէմ պիտի ըլլար, ուստի թերեւս հիմա Գաղղիոյ եւ Ռուսիոյ համաձայնութիւնը սակաւ ինչ գարմանք պատճառէ, Միջարեւմտեան Գաղղիոյ հասարակաց կարծիքը Ռուսիոյ նկատմամբ մեծ համակրութիւն մը չի փնտցաներ, եւ շատերը կը հարցնեն ինչ է՞նչ բանի կը ծառայէ Ալեքսանդրօի պատուարնեցիկուն առէն թափուած այնչափ գաղղիական արիւնները: Թէ որ Գաղղիա ալ հիմա Ռուսիոյ հետ համաձայն պիտի գտնուի: Սակայն Միջերկրեան պատերազմէն մինչեւ հիմա պարագայները բոլորովին փոխուեցան. Ռուսիա հասկըցաւ որ Միջերկրց մէջ իր աշխարհակալական փափաքն յազդեցնելու համար պէտք է նախ բոլոր Աւստրալիոյ յաղթէ, ուստի թէպէտ կրնայ ըլլալ որ

այս փափագին բոլորով արտիւ. հրա-
ժարած չլլայ, բայց յարտաբոսա-
Լճրոպայի դիւրագածութիւնները կը
յարդէ եւ Օսմանեան կայսրութիւնն
ապահովելու հաւաստիք կուտայ ինք
այ այս պայմանաւ որ քրիստոնէից զիւ-
ճակը պարզօրի ։ Լճրոպայի եւ մանա-
ւանդ Վաղդիցի ուզածն ալ այս ըլ-
լալով, բնականաբար համաձայնու-
թիւնը կը դիւրանայ, ինչպէս երկու
կողմէն կէս պաշտօնական թերթերն
այ յայտարարութիւն կնքեն ։

Այս համաձայնութեան հետ միտ կողմանէ երկու տէրութիւններ ալ կը միանան, այն է Ղաարօրա եւ խաւիս : Առաջինն արդէն իր արտաքին դործոց պարտօնէին կողմանէ գրումած չրթաբերականի մը մէջ իր կարծիքն ու բարեպաշտականութիւնը բացատրելով, առաջարկելով որ 1856ին Փարիզ հաստատուած դաշնադրութեան վերաբըննութեամբ Ռուսիոյ վրայ դրումած նուաստացուցիչ պայմանները վերջըւին, եւ այն ալ մեծ տէրութեանց համաձայնութեանը մէջ առնուելով՝ Երեւեկան խնդրոյն խաղաղական ծածմանը մասին ամենքն ալ այլապալն : Այս առաջարկութեան ինչ ընդունելութիւն գտնելը չենք գիտեր բաց ըստ ինքեան ցոյց տուաւ որ Ղաւարօրա ալ Ռուսիոյ բարեկամ ըլլալ կուզէ, եւ մինչդեռ Սալլիվելոյ դործոց պատճառաւ քանի մ'ամիս առաջ երկու տէրութեանց իրարու հետ աւերուելու վրայ կասկածներ կ'ըլլային, հիմա Երեւեկան խնդրոյն նկատմամբ կը համաձայնին :

Սակայն ինչո՞ւ համար Անդղիա ալ

գործնապես միանալ չուղեր մեծ տե-
լաթ թեանց համաձայնություններ : Ընտր-
քաղաքական պատճառն. անդղիական
պաշտոնատարաց խօսած ճառերուն
մէջ կը տեսնուի : Ընդդիմ Ֆ . Վրան
խրատներ եւ խորհուրդներ կուտայ ,
բայց անոր անկախութիւնը կը յարդ-
եւ ստիպուած ընել չուղեր : Մէկ խօս-
քով կրէ թէ , թերէր սա՛ եւ սա՛ բարե-
կամական խորհուրդը կուտամ , բայց
կուղեն գործադրէ , կուղեն մի գոր-
ծադրեր : Ըյս քաղաքականութիւնն
ամենէն արդեւ ու օրինաւորն էր եւ
թէ՛ սակաւ ինչ բրիտանական ետակա-
նութեամբ տողորուած չլլալ , Ընդ-
դիմ կապածներ . թէ՛ Վարդիղ եւ
թէ՛ Ռուսիոյ վրայ խիստ զօրաւոր ըլ-
լալով՝ չլինար այս երկուքին համա-
ձայնած ասեմ նոր կապածներ չընել .
ուստի ինք իր քաղաքականութեան կը
հետեւնաւ եւ իր շահներն ուշադիր ըլ-
լալ բաւական էր համարի :

Ըյապէս յեղիշեղուկ է ահա քաղաքականութիւնը. բնաւ չափնալարած տեղը Ֆրանքո-Ռուսական համոճայնութիւն մ'երեւան ելաւ, որ հարկաւ Ընդդիմէյն աւելի գործնապէս պիտի չարժէ: Ըյա չարժման արդեանց մէկը Սէջիլիոյ բերդաշէնէն դարձն էր որ վերջացած էր սեպտուր: Միւսը Վերիտի խնդիրն էր, որուն համար Վորաքօքի իշխանն իր սեպտ. 17ի դեսպանական նամակին մէջ ինքնօրինութիւն առաջարկած է: Վազդիլոյ կառավարութեան դեղին տեսարակին մէջ պարտնակուած վերջին նամակներն աւ կրտսէն էին Վերիտի խնդիրն հիւան անհնար է լուծել այնպիսի եղանակաւ մ'որ կա

ըրիւ էր ապստամբութիւնը դեռ նոր
սկսած ատենները, եւ յայտնապէս
կը ծանուցանէն թէ հիմա Վիրտյուց
աւելի արտօնութիւններ տալ պէտք
կըլլայ։ Երրորդը՝ Կարօլէոն կայսեր
լեզուով խօսելով՝ Տաճկաստանի գը
րիատնէից արիւնաւոր բազմասաց կա
տարումն է։ Վանքն է ետեւ կողման
ուրիշ ոչինչ նուազ կարեւոր ինդիւի
ներ, այն է Տաճկաստանի մէջ օտար
հպատակաց ունենալիք յարաբերու
թեանց կարգադրութիւնը եւ անոնց
անշարժ ստացուածքի տէր ըլլալու
միջոցներուն կանոնաւորութիւնը։ Կայց
ստոյց լուծմանը համար պէտք է
նախ Եւրոպական օրհանդրութեան
հիմնական սկզբունքն ընդունել, եւ
վարչական ու դատադատական դրու
թիւնը գրեթէ ի հիմունց վերակազ
մել։ Շու եւն ահա բոլոր դժուարու
թիւնները։ Կե՛ս անկութիւն մը քանի
մեռուոր մէջ կերպարանափոխ չլինար
ըլլալ։ Կոլորուսի օրէնք, արմատաց
եալ սովորութիւններ, նախապաշա
րումներ եւ զանազան շահեր կան, զորս
բոլորովին արհամարհել եւ Վորդեան
հանգոյցները բռնի լուծելու ելնելը
ոչ միայն ինդիւի լուծումը չդիւրացը
ներ, այլ եւ աւելի կը չիփթէ։ Եւս
ամեն դժուարութիւնները կայսերա
կան կառավարութիւնը փափակ կա
ցութեան մը մէջ կը դնեն այս միջո
ցիւ, ուրիշ՝ տարակից չունինք որ
ներկայ նախարարաց փորձեալ իմաս
տութիւնը յաջողութեամբ պիտի ել
նէ։ Իսկ իրեն հաւատարիմ հպա
տակներ, կարծես թէ շայտ ազգին
ընդհանուր կարծիքն յայտնած կըլլան

SECRET-CONFIDENTIAL

Ահադղանք եւ զանգաւանք։ — Երիտասարդի մը պատմութեան եւ Թատրոնի ու ռուրիչ Նիւթի երես վրայ Հիօսիլու յանդիմանութիւններ։ — Պատասխան։ Պաշտպանութիւն առանց վնաստաբանի։ — Վերջոյնկալ երկրասարդի վրայ զիտղութիւն։ — Թատրոն։ Առանձաք Ամատունի։ — Վասակ, մամորիչ հայրենեաց։ — Վարդան վիրիչ հայրենեաց։ — Պարտահանդէսներ։ — Տաճկաց Բաւաղանը։ — Պէշկերուն եւ Զէնէսիներուն ալ պարտահանդէսի երթիվը։ — Ռոտանուր մը։ — Վերջ դրան։

Ահա ծղլը արամայիսու, քանի՞ տարիներն արամայիսուսութիւն մը կը գրես։ Չե՞ս տեսներ որ բեզնէ փութաջաննէ լը քու տաղապը յափշտակելով շատ արագով լրացարաց էջերը կը լեցնեն։ Արդեօք միշտ առեւանգութեան լուրեր, լուր կարգաւոր տարէս զի գրուածքը թիւ մը համեմատ։ Եթէ այդպէս է, ահա քեզ առեւանգութեան լուր մ'ալ։ Եւ լիտասարկին մէկը, որ ինչ կը թուի թէ տակաւ ինչ ճաշակի պահասութիւն ունենալու է, երկ-քսանամեկի օրիորդ մը տառաւորելու զիւրացական քաջութիւնն ի գլուխ հանել, յայտնոր է

Եւրպէս կը զանազանէր ինձ բաւ
ընկալմանը մէկը։ Ուրիշներ ալ կը
սեն։ Ինչո՞ւ համար քանի որ նոր առա-
րին մասած ենք, բոլորովին լուռ կեցե՞-
նս, չե՞ն տեսներ որ բարեկենդանը հա-
մար ու մէկ նիւթեր կընձայէ։ պարա-
հանդէս մը դնա, հազարաւոր կտուտ-
կերթաթանց նիւթ կը գտնեն, որը
անհամար թատերական բանաստեղծնե-
րու երևակայութիւնը կրնան պարարել։
Թատրոն մար, Մէհմետ-Խանյիւ և
Շիւբրի ձեռնածռններուն ստատկայա-
կան խորերը տես, որը մէկմէկ կը գե-
րախոյնէ։ Մէհմետ-Խանյիւ՝ զբը-
խարինքու մէջէ այլ և այլ նիւթեր կը
հանէր, Շիւբրի՝ վառեալ լապտերնի
կը հանէ, և այն ալ մէկ մը երկուք չէ,
այլ թիւը չկայ։ Ո՛վ հրաշալեաց, ա-
տուք տրամախօսութիւն մը չե՞ն արժէր
Վամ թէ որ այս ալ չեն ընէր, օգը մնա-
քուր գիշեր մը (Երեսուն մօծ փողօքն
վայ շրջելու դնա, տե՛ն սա ստղաորիկ
ու սիրունիկ օրիորդաց բազմութիւնը
որը ցուրտէն պատապարելու համար
փափկիկ և դեղդեղիկ թաւիշներով ծած-
կուած, շատ ևս սպսօթի մը թեկն
ընթիմած, օ՛րը թատրոն կերթայ, օ՛րն
այցելութեան, խիստ շատն ալ պտտե-

լու ելաճ՝ ևն և աստղերուն նման փայլելու պարճանք կը հեշտանան, կամ իրենց հետաքրքրում ի ներքո գոհ ընելով կը զուարճանան, և իրենց շրջելու հաճությոյն կը լեզրեն:

Ո՛հ, ո՛հ, ա՛լ բաւական է պա-
լաններ, Ըլիք որչափ յանգիմանաւ թիւն
կը տեղադր վրաս, թ ուրէք որ ես ալ իմ
պաշտպանաւ թ ինչն ներկայացնեմ, =
ո՛հ, — հասարակաց ասեանը, — մե՛ծ
ինքիլը, կարեւոր դուրծ, որ պալանափոփ
մը համար երկու տափօրէն կաթ թուղկուս
նշեալն խնդրէն առաւ է • Ըլիքեօք ես
ալ դուստ պաշտպանելու համար փա-
տարան մը բռնելու ըլլամ հասարակու-
թիւնը թոյլ կուտայ՞, թէ կը մերժէ,
ինչպէս որ ռաիկանու թեան տպագրու-
կան յանձնաժողովը Ս՛կրտիչ եպիս-
կոպոսի դատին համար Մանգուժէ խորմ
բողբին փատառաքնի օգնու թ ինչը մեր-
ժեց ի 15 ըլրա տուգանաց փատառաք-
տեց, Բայտ ես ինձմէ զաս փատառան
չունիմ • — Կը սխալեմ, թ երևս համա-
կիր բարեկամներ իմ դատու պաշտպա-
նեն — ուստի ջանամ ինքզինքս արդարա-
յցնել, և երանի՛ թէ գատու որներս չե-
ձանձորանալով զես տուգանաց չգտաու
պարանն, զոր, խօսքնինքս մեր ժժը մը
նայ, այս նեղ ժամանակներս մէջարկ

դիւրին և հաճելի բան չէ :

Ուրկէ՛ տիրմ, 'ի ձուռոյ՛ թէ 'ի բուն
 նիւթոյն, շա՛ղ չէ՛, սկսիցէ, ուրկէ՛ կըլ-
 ւայ թող ըլլայ, Առաւփարւթ իւնը քա-
 զդարեան լրացրաց պապանձերու հրա-
 ման առւա՛ս, սակայն արամիսսննը յա-
 ճարեբարևան կերպով ազատ են խեղեր-
 նուն վշա՛ծը զրեւոյ, վիայն թէ քաղա-
 քահանութեան ուղիմասնին մէջ նաւար-
 կելու համար առաջատա չպարզեն,
 Տեարք իմ, լուծեանս պտա՛ռա-
 ուր ձուլութիւնը չէ՛, Մեր հասա-
 րակախութիւնն ամեն բանէ ք շու-
 տով ձանձրատալը սովորութիւն ունի
 լուծէ ամեն շարթթ տրամաբանութիւն
 գրեմ, կերկնա՛ւմ որ մարդ չիարդաւ,
 և աշխատութիւնս ու արնութիւններս
 պարտաւր կերթան, հովք կը տանի Նոյ,
 լեցիկ որ երիտասարդին մէկն օրիորդ մը
 ուսեանդեր է, կամ օրիորդն առեանս՝
 դուռն է, կամ ուրիշ կերպիւն խօսելով՝
 օրիորդը զերիտասարդին առեանպէր է ։
 Ա՛հա երեք տեսակ բացատրութեան ե-
 զանակներ, որոյ վրայ ընթերցողք և
 ընթերցող չէ՛ք կրնան ուղաճիւղն չափ
 խոխլ և բարդականներ հասել, խայ-
 ինչ՝ օգուտ զրեւոյ, եւ առեանգու-
 ընեանց՝ ունին ըլլալ նեմ ուզեր, շո-
 մեր այ մէկ անգամ մ'երգեց՝ խեղեն

եթէ լսենք որ մեր հայրենի երկրին բարեաց համար ունեցած բոլոր յոյսերնս ու անկախութիւննս միմային կայսերական կառավարութեան վրայ է, եւ ոչ թէ օտարին միջամտութեան, որ միայն իր շահերուն համար կաշխատի: Ասոր վրայ լաւ համոզուած ըլլալով, բոլորով սրտիւ կը մաղթենք որ կայսերական կառավարութիւնն օր առաջ այս տաղանդներէն ազատի, եւ գործնաւոր իր բոլոր ուշադրութիւնը երկրին անտեսական ու բարոյական զարգացմանն ուղիւն, որուն ամենքս ալ առանց կրօնի եւ ազգի խտրութեան ձեռք ձեռք տալով աշխատելու ենք: Այս մասին դռնօթեամբ կրնանք նըշանակել որ կայսերական կառավարութիւնն ու Օսմանեան ազգը Հայոց ազգին վրայ կատարեալ վստահութիւն ունին: Մեզ ալ կը մնայ ուրեմն երկրին բարեաց համար մեր ջանքն ու եռանդը կրկնապատկելով՝ փութ թափան հաւատարմութեան նորանոր ապացոյցներ ընծայել, եւ մեր անբախտիկ կերպիւ Օսմանեան կառավարութեան հետ միացած բաղդը նոր կապերով ամրապնդել:

Փարիզ 14 մարտ իրիկուն.
Նիւ Եօրք 13. — (Մէքսիկայի) Թուս-
րէգեաններն Որիգուա եւ Քարտուա քա-
ղաքները գրաւեցին:
Պուրթէ 14. — Կառավարութեան նոր
պաշտօնականին ընտրուեցան, ծախակող-
եանները շատուոր են: Քրէյցուէսքո նա-
խագահ, Պրեսանտիս եւ Կոլէսքո՝ ընտր-
ւածներուն կարգն են:
Վիեննա 14 մարտ իրիկուն.
Փարիզ 30 30—30 27/4
1. Դիտրա 30.
(Քուսիէ ա' Օսթիան)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՇԱՂԿԱՔԱՂ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍԻՍ

Մամուլն այս շաբթու լրագրական օրինաց սուբսկրիպտայ գաղաղութիւնը ծանուցանող պաշտօնական ազգայնա-
րութեան վրայ վերադառնալու է: Այս ան-
գիտութիւնը, ըստ մեզ, անոր համար
աւելի ցաւալի է որ Եւրոպայի մէջ
կայսերական կառավարութեան թշնամ-
եաց առիթ կուտայ ըսելու թէ Ռ.
Ղարս մէկ կամքն բաւական է ուղած
օրէնքը գաղաղութեան: Այս բնէ եւ
ուն գանք անգլիական թերթերուն կար-
ծիքն յայտնելու:

ին առեւանգութիւնը: Առեւանգու-
թիւններ շատ կըլան, բայց ամեն օր
Հեղինէնքն չեն առեւանգուիր: Ի՞նչ հարկ
կայ ուրեմն ընթերցողները ծանօթացնե-
լու: Վանք հապա ուրիշ նիւթերու:

Այս, այս ասորի ալ տեսայ քանի
մը անգամ թարգման: Ետեւոր հայերը
բաւական ենք զոյց կուտային թաղանթի
այնպէս որ հասարակաց ներկայացումները
բաւական չգտալով՝ մասնաւոր ներկայաց-
մանց ալ ձեռք գտնուեցաւ: Իւսիւն
տար, Իւստիս, Օրթագեղ, Պէշեկ-
թաշ և այլն յօժարաւոր զիմաւորներ
առաջ եկան չէ թէ Վիրիտ պատե-
րազմի երթարու, կամ կարմիր շապիկ-
ներ հագած: Կարմիրաւորի ետեւէն վա-
ղելու, ո՛չ, ո՛չ, մեր երիտասար-
դութիւնն յայնչափ ապուշ չէ, քան
զի գիտէ իր արեան յարգն, այլ սեղեւ-
եթեալ գգնալիք տեսարանին վայելն
իրենց գերասանական տարանքը փայլե-
ցնելու, մանաւանդ թէ հանդիսատես
գեղեցիկուհեաց, (չըսեմ աչքը շացնե-
լու), սպիտակափայլ գէմքն վրայ ժը-
պիտանելու գոգալիկ նշոյններ յարուցա-
նելու համար: Ո՛վ չուզէր պայտիսի կա-
մաւոր ըլլալ, ո՛վ որ չուզէր անխելք է
Բնթեղող բարեկամը պիտի ըսէ հիմա
թէ քու ալ արամիստութիւնդ այն-

Լէվոնթ Հերբէր կը կարծէ թէ
օրէնքին գործադրութեան և գաղաղ-
ման մէջ քիչ տարբերութիւն կայ, փոս-
զի, կըսէ, արտաքին գործոց պաշտօն-
ին հոգմանէ գործադրութիւնը «վարչա-
կան» եղանակն, և իր պաշտօնատան
քանի մը պաշտօնատարայ կորմանէ գոր-
ծադրութիւնը զատուածութեան և եղա-
նակն գրեթէ մի և նոյն բաներ են:
Այս լրագիրը կը յաւի որ Պուստ փա-
շային կորմանէ, որոյ արտապատմութիւնն
ու հանձնարը Լէվոնթ Հերբէր միշտ
պաշտպանած է թէ՛ պաշտօնի մէջ գրա-
նուած և թէ՛ չգրանուած տոնն, այս-
պիսի անօրէնութիւն մը կըլայ: Սակայն
կը ծանուցանէ թէ իր գրոյցը պիտի ծաղ-
լէ՝ մինչև որ կառավարութիւնը նորէն
ստիպա ինչ ազատութիւն չնորսէ լը-
րագրաց:

Ինքուալ ա' Օրթիան կըսէ թէ այ-
սու հետեւ կամահանութիւնը լրագիր-
ներուն վրայ իշխող օրինաց տեղը ըլլա-
նէ: Այս նոր անօրէնութիւնը գիտա-
րին կացութեան մը մէջ կը գնէ լրա-
գիրները, փոսն զի օրէնք մը չկայ որ
սահմանէ թէ անոնց իրաւունքը մինչև
ուրիշ հասնին: Գրաքննութիւնը քիչ
փափագաւոր է այս անօրէնութեան՝ որ
ներկայ նախարարաց յառաջդիմական
քաղաքականութիւնէն չէր կրնար սպա-
ւել: Ինքուալ կը վերջացնէ ըսելով.
«Բայց կը մասնաւոր արդեօք որ կա-
մահան գրութեան ներքեւ կապրինք:
Թէ որ խոհեմ ըլլալ կուզենք՝ պէտք
է ըսել: Քիչ ատենէն համարատանի
մէջ ալ «լուս» թիւնը պիտի կարգա-
ուի» ըստ գեղեցիկ բացատրութեան
Ժակ-Ժաննէնի:

Կալէթ Տիւ Լափան կըսէ թէ լը-
րագրական օրէնքը կրկնակի պահասու-
թիւններ ունէր. քանզի մէկ կողմէն
խմբագրաց իրաւունքը պարզապէս չէր
օրոշըր և միւս կողմէն կառավարութիւն-
ներն անգէն կը ձգէր: Բայց այն ատեն
կըսէ ինչու համար լաւագոյն նոր օրէնք
մը չընէ որ այժմեանին պահասու-
թիւնները լեցնենք, և այսպիսի բացա-
ռիկ միջոցի մը գիտե՛ք՝ որ կամահանու-
թեան դուռ բանալով Եւրոպական լը-
րագրաց ալ առիթ կուտայ օսմանեան
նախարարաց վրայ յարձակելու:

Քուսիէ ա' Օրթիան ալ կը յաւի
որ միջոցաւ նոր օրէնքը կրկնակի
կը մտածուին կառավարութիւնը մամ-
լոյն արտապատմութիւնը բոլորովին ձեռքէն
անցնելով՝ ինքզինք օգտակար խորհրդա-
ծութիւններէ կը զրկէ: Սոցիալ է որ

պիտի կամաւորութիւն մը չըլայ:

Բայց այս թատերական եղանակն
հիմա ցրտացած կերպի, ուստի հապիւ
հաղքանի մը հայերէն ներկայացումներ
արուեստն: Բանց առաջինն «Առան-
ձար Բնառնէն» եղաւ, զոր հասա-
րակութիւնը խիստ լաւ ընդունեց:
Տես մեր հայ երիտասարդութեան ու-
սումնասիրութիւնը: Ետեւոր չեն
հասկցեր թէ ինչ բոկ է «Առանձար
Բնառնէն» և փողոյներն անոր ծա-
նուցումը տեսնալներէն ոմանք հարցը
նշուա երբ են թէ ի՞նչ է այս երկու
բառերուն նշանակութիւնը: Ահա այն-
չափ քիչ կը գիտալի երբ հայոց պատ-
մութիւնը, որ անոր մէջ պարունակ-
ւած անուններն ալ քիչով գիտեն: Ա-
սիկա մեծ իրաւունք մը կուտայ արդա-
րին ներկայացումներ ուղարկելուն քան-
զի միայն այս կերպով կրնայ ուսմիկն իր
գիւցեղներն աչքին առջեւ տեսնել, իր
հայրենեաց թշնամիներն ու դաւաճան-
ները նկատել, և ոմանց վսեմական օ-
րինակով վառուել, միւսներուն վատ
ուստադութիւնն խորշիլ:

Որքան շնորհակալ ըլլալու է ու-
րեմն Պ. Ռ. Սեւեթեանի որ ար-
դէն գտնուած ազգային ընտիր թատե-

պարտական լրագիրներ կը գտնուին,
բայց օրէնքը բաւական էր գտնուի պոտ-
տեղը: Իսկ «Քուսիէ» ազգային խոր-
հորդարան մը կազմելու առաջարկու-
թիւն ընելով՝ ազգային մամուլը պարտքը
կատարած է:

Թատիկի Իշքերար նշանակութեան
արժանի յօդուած մը կը հրատարակէ,
ուր եւրոպական տէրութեանց հաճա-
կաստանի գործոց խառնուելու իրաւունք
չունենալուն վրայ խօսելով՝ կըսէ թէ
ըստ որում ժամանակը նպաստաւոր չէ
անոնց առաջարկութիւնները մերժելու,
տէրութիւնը պիտի ջանայ զանոց կա-
րէն եղանակ չափ իր իրաւանց համա-
ձայնեցնել: Թատիկը՝ այս յօդուա-
ծին մէջ քրիստոնէից հաւատարմութիւն
տալու խնդրոյն վրայ ալ խօսելով՝ կըսէ
թէ ըստ որում անոնց ուր որ առաւել
ազգեցութիւն ստացած են՝ օտար թե-
լագրութեանց խաբուել են, տէրու-
թիւնն ինչպէս կրնայ անոնց ձեռք յանձ-
նել օտարին հնարից առաջ քննադատելու
միջոցները: Տէրութիւնն անոնց հետ
տրդարութեամբ կը վարուի, և պէտք
եղածին չափ իր պաշտօններուն մէջ ալ
կը գործածէ գտնուի: Բայց ինչպէ՞ս կա-
րեն է պաշտօնական լրագրի իսկ չըլա-
յող մարդիկ ընդհանրապէս պաշտօնի
ընդունել: Գոհ ենք որ Թատիկը յայ-
տարարութիւն ալ կրնէ թէ Օսման-
եան ազգը, որ նոյն իսկ հին անգիտելի
քրիստոնէից հետ սիրով վարուած էր,
ինչպէ՞ս կրնայ այս քաղաքակրթեալ դա-
րու մէջ անոնց վրայ բռնութիւն գոր-
ծածել: Թէ՛ այս լրագիրը և թէ՛ անի
առաջ Մուսայիլը՝ հայոց ազգին հաւա-
տարմութիւնը գոյութեամբ կը յիշեն:

Միտիլիէն գրուած նամակ մը ման-
րաման տեղեկութիւններ կուտայ յիշ-
եալ կողմն աւերակ դարձնող սարսա-
փելի երկրաշարժին վրայ: Փետր. 23ին
հինգշաբթի օրն օդը սաստիկ ջերմացել
և երեկոյեան ժամը 11ին միջոցները ծո-
վը դալանաւորով փրփուրներ արձակել
սկսեց՝ որպէս թէ անոր անորոքիւնայ հը-
րաբույն մը բորբոքած ըլլար: Այն-
թարթի մը մէջ երկրաշարժին ցնցումը
քաղաքը տակնուվայ ըրեր և ամենէն
հաստատուն տուններն ու շինուածները
վեր ի վայր տապալել է: Սակայն ամե-
նէն մեծ վնասը քաղաքին ստորին կոթի-
կներէ է, ուր երկիրը բացուելով ծովն
զերքը գտնուած՝ ամբողջ կաղ մը շին-
ւած ընկղմել է և ջուրը վրայ գալով՝
քանի մը վայրիեան առաջ Միտիլիէն ա-
մենէն բանուի՝ մէկ թաղին տեղ ծովը

խախտելուն վրայ երկուք ալ իր կող-
մէն աւելցուց, մէկը Ս. Կաթիկ մասնիկ
հայրենեաց, և միւրը Ս. Կարան փրկի
հայրենեաց: Իսկ զՍ. Կարան, որոյ
անունը մինչեւեւ աղբին սկիւր կը ար-
փեցնէ և խմբովին թաղանթ վաղիկ կու-
տայ ժողովուրդը, Մայր եկեղեցւոյ մէջ
պէտք եղած կերպիւ չարաւոր, և
Ս. Կարանանց տունն օդը ոչ միայն եկե-
ղեցին չուսապարզուիլ, այլ և պատա-
րազի վարդապետին ալ քաղաք տալու
հրաման չարուիլ: Արդեօք վաղեմե-
ցաւ որ չըլայ թէ վարդապետը Ս. Կա-
թանց վրայ քանի մը գովեստներ խօ-
սի . . . Այս թը նոյն իսկ մեր պատ-
մութեան ամենէն սրտաշարժ ժամա-
նակներէն անուանուած է, զորս Իշեկի
հրաշտան գրին անմահ քանդակներով
ծրագրել է հայկազեան արաբաց սե-
րնագոց համար: Հեղինակը բաւական
յաջողած է այս խաղերուն մէջ՝ որք
անցեալ և այս շաբթու: Կառմի թատ-
րոն ներկայացում և հասարակութիւն-
ներն անոնց յարգն արդէ ծանօցաւ:
մասնաւոր երկրորդին: Իր խօսքե-
րուն մէջ երբեմն ազգու բացատրու-
թիւններ կան ինչպէս այս. «Հայերն
հայրենեաց համար մեռելը գիտեն բայց
միաբանիլ չեն գիտեր»: Բացատրութիւն
ներ՝ որք ծափահարութեանց գտնու-
մէն:

րուներ է: Մեռեալներուն թիւը 1000ը
կանցին նոյնպիսի մ'ալ վերաւորեալ-
ներ կան: Փրատակաց ներքեւէն շարու-
նակ դիակներ կընեն: Բոլոր ժողովուր-
դը քաղաքէն դուրս պարտեցներ փա-
խել են, ուր ամեն մարդ կարելի եղաւ
ծին չափ վրաններու ներքեւ պատսպար-
ւած են, բայց մեծ մասը դուրսը մնա-
ցել է:

Օգոստոսիս Սուլթան իր հայ-
րական զթուութեամբ այս անակից դժ-
բաղութեան դարման տանելու համար
երեքշաբթի օրը իր յատուկ Սուլթա-
նիէ շողեւաւոր 2500 օսմանեան լըրա,
4000 պարկ ալիւր և ուրիշ հարկաւոր
նիւթերով զինեց Միտիլիէն աղքատաց բաշ-
խուելու համար: Արքունի բժշկապետ
Վ. Ն. Մարքո փաշան և ուրիշ բը-
ժիշկներ ալ նոյն շողեւաւոր Միտիլի-
զայցին վերաւորեալներն ու հիւանդները
գարմանելու: Թուրք շողեւաւոր ալ
2000 լըրան և խուր մը զօրքով բացաւ:
որպէս զի երկրաշարժին զոհ եղողներուն
պէտք եղած նիւթական օգնութիւնն
ընեն:

Հիրայէն Լէվոնթ Հերբէր ա-
ռած լուրերուն նայելով, Վիրիտ մէջ
Քարտուա անուն ապստամբապետներ
քն գտնուած յերափոխականք Մալեփե-
զիս գաւառին Ալիա Միթիա ըստած
տեղին Օսմանեան զօրաց հետ կուլա մը
ընելով յաջող եղեր են:

Պէլլրատէն Լէվոնթ Հերբէր կը
գրեն թէ Ռ. Ղարս Սերիկոյ բերդերը
պարպելուն լուրն յիշեալ քաղաքը հա-
նելուն պէս, ժողովուրդն ուրիշու-
թեան մեծամեծ ցոյցեր ըրեր է: Այս-
ուր եղեր թէ իշխանը կը պիտէ որ բեր-
դերն առանց պայմանի յանձնուին Քա-
նի մը Վարսապայի հրամանատարներ
կը գտնուին Պէլլրատ, ուր պատերազ-
մի պատրաստութիւններն անընդհատ
կը շարունակուին: Օլնարանին մէջ
300 հոգի միշտ կաշխատանք հին հրա-
յաններն ասեղանաւոր փոխելու: Պոլս-
զարտանէն ալ պապականութիւն
մը գացեր է եղեր ի Պէլլրատ:

Ընդհանրը Թրահայի մէջ Բէն-
թիւայի վանքին մօտերը կայսերական
զօրաց և Յուստատանին անցած 1000ի
չափ խումբարարներն մէջ հաւի մը
պատահած էր, ուր այն վերջինները
ցրուած էին: Այս անգամ անուան-
ուերը կը ծանուցանեն թէ յերափո-
խականաց մէկ մասը Վեղորոյն գացեր

ներու արժանացան: Օր. Ե. Վարա-
զաշեան իր գերերուն մէջ փափու-
թեամբ ու ճարտարութեամբ փայլեցաւ,
որովք հասարակութեան համակրու-
թեան ծափերը, զորս արդէն վստահ-
եղիւնակի գրաւեց իրեն Պ. Եղանեան
բաւական քաջ է իր երիտասարդական
գերերուն մէջ, և շարժումներն ու ար-
տասանութիւնը բնական և հեշտին են
որք գերասանի մը համար մեծ կատա-
րութիւններ են: Բայց մեր հասա-
րակութիւնն այնչափ թաղանթ յաճա-
խել ետեւ ալ տակաւին իր բարձրաձայն
ծիծաղներու քրքիւններն ու յարմար ան-
յարմար ծափահարութիւնները չա-
փաւորեց:

Արդը պարտահաղթին եկաւ:
Ի՞նչ հեշտալի բան. բայց ո՞վ կրնայ նը-
կարողել պարտահաղթի մ'ամեն պա-
րագայները: Արդեթ Տիւ Լափան մէջ
արամիստ մը կըսէ թէ հայերը պարա-
հանդէսներու մէջ քիչ կը տեսնուին,
մասնաւոր հայուհիները, որոց գեղեց-
կութիւնը կը գովէ: Հայերը, որ յա-
րէ մեր պաշտօնակիցը Մ. Երայտի պատ-
ւերը կը բռնեն, և իրենց կիները, աղ-
ջիկները կամ քրոյրեր վաղի չեն տա-
նիր: Իս ալ չեմ ստիպեր գիտնել որ
տանին: Եղք մը պարել և կարաւել

